

Rapport

Datum: 10 augustus 2005
Rapportnummer: 2005/234

Klacht

Verzoeker klaagt over het optreden van de Koninklijke Marechaussee op 27 november 2003 in Z (Duitsland). Verzoeker klaagt er met name over dat er onvoldoende aanleiding was om met zes functionarissen van de Koninklijke Marechaussee aan de deur te komen in het kader van een conflict tussen hem en zijn echtgenote.

Tevens klaagt verzoeker erover dat de Koninklijke Marechaussee hem niet heeft gehoord tijdens de behandeling van zijn klacht die hij hierover had ingediend.

Beoordeling

A. Ten aanzien van het optreden op 27 november 2003

I. Bevindingen

1. Verzoeker is militair en woont met zijn gezin in Z (Duitsland). In 2003 werd verzoeker uitgezonden naar Bosnië. Tijdens zijn verlof verbleef hij bij zijn gezin in Duitsland. Op 24 oktober 2003 vond er een echtelijke ruzie plaats, waarbij verzoeker zijn echtgenote lichamelijk letsel toebracht. Twee ambtenaren van de Duitse politie kwamen hiervan op de hoogte omdat zij de echtgenote van verzoeker midden in de nacht slingerend in haar auto zagen rijden. Om die reden hebben zij haar aangehouden. Zij verklaarde dat zij uit de echtelijke woning was gevlucht omdat zij zich bedreigd voelde door verzoeker en daarom bij een vriendin ging slapen. Zij slingerde omdat ze tijdens het rijden ook mobiel aan het bellen was. De vrouw was gewond aan haar gezicht. Omdat verzoeker een Nederlandse militair is, riepen de Duitse agenten de Koninklijke Marechaussee ter assistentie erbij (zie Achtergrond, onder 1. en 2.). Die nacht heeft de politie bemiddeld tussen verzoeker en zijn echtgenote. Samen met twee ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee bezochten zij verzoeker in de echtelijke woning. Afsproken werd dat verzoeker die nacht in de echtelijke woning zou blijven met zijn twee minderjarige zonen. Zijn echtgenote overnachtte bij haar vriendin.

2. Op 25 oktober 2003 volgde er een gesprek tussen verzoeker en zijn echtgenote in hun woning waarbij twee ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee aanwezig waren. Toen deze ambtenaren tijdens dit gesprek verzoeker lieten weten dat hij zich moest melden bij de Maatschappelijke Dienst Defensie ontstak hij in woede. Hij begon te schreeuwen en met voorwerpen naar de ambtenaren te gooien. Deze voelden zich hierdoor bedreigd. Uiteindelijk lukte het met verzoeker afspraken te maken. Verzoeker kreeg van zijn commandant een week de tijd zijn problemen thuis naar behoren op te lossen alvorens hij voor een periode van zes maanden naar Bosnië zou vertrekken. Verzoekers echtgenote heeft toen geen aangifte gedaan van de mishandeling.

3. Op 26 november 2003 kwam verzoeker voor enkele dagen over uit Bosnië in verband met een sollicitatiegesprek in Nederland. Die avond escaleerde de situatie opnieuw. Op 27 november 2003 kwam zijn echtgenote vroeg in de ochtend naar de Koninklijke Marechaussee om te vertellen dat zij die avond ervoor weer ruzie had gehad met verzoeker en dat zij had besloten om samen met haar twee kinderen naar Nederland te vertrekken. Tevens deed zij aangifte van de mishandeling op 25 oktober 2003 en van bedreiging op 26 november 2003.

4. Wat later die ochtend kwam ook verzoeker naar de brigade van Koninklijke Marechaussee om zijn echtgenote te zoeken. Ook met verzoeker werd een gesprek gevoerd waarin hem werd meegedeeld dat zijn echtgenote daar aanwezig was maar hem niet wenste te spreken. Ook werd hem verteld dat zij van hem wilde scheiden en die dag met de kinderen naar Nederland zou vertrekken. Verzoeker reageerde op deze mededelingen zeer emotioneel. Kort daarop vertrok hij in de auto waarin zijn echtgenote gekomen was, zodat zij daar niet mee weg kon gaan. Zelf liet hij de andere volgens zijn echtgenote niet APK-gekeurde en onverzekerde auto van het gezin achter. Later parkeerde hij de auto van de vrouw op het kazerneterrein en maakte de motor onklaar. Zelf reed hij verder in een lease-auto van de kazerne.

5. Omdat verzoekers echtgenote zich bedreigd voelde, begeleidden twee ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee haar aan het einde van de ochtend bij het ophalen van de kleding en goederen uit de woning. Zij troffen verzoeker in de woning aan, maar deze verliet het huis. Toen de vrouw even later onder begeleiding ook de kinderen wilde gaan ophalen werd zij gebeld door de oppas dat verzoeker de oudste zoon daar had opgehaald en dat ook het jongste kind bij hem in de auto zat. Eenmaal bij de oppas aangekomen was verzoeker met de kinderen verdwenen met de auto. Verzoeksters echtgenote was totaal in paniek, zij huilde en trilde over haar hele lichaam. Eerder had verzoeker gedreigd dat hij zichzelf van kant zou maken als zij van hem zou scheiden. Hij had daarbij aangegeven dat hij in Bosnië met een doorgeladen wapen liep en ze was bang dat hij dit dreigement zou gaan uitvoeren en ook de kinderen iets zou aandoen.

6. Verzoeker liet omstreeks 13.30 uur zelf telefonisch aan één van de begeleidende ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee weten dat hij beide kinderen inmiddels had opgehaald, en dat hij, nadat hij ook zijn spullen thuis had gehaald, met de kinderen naar Nederland zou vertrekken. Hierop besloot de commandant van de Algemene politiedienst van de brigade om met het oog op de veiligheid van de kinderen met drie eenheden van de Koninklijke Marechaussee onmiddellijk naar verzoekers huis te gaan om hem over te halen de kinderen niet mee te nemen. Tevens werd de assistentie van de Duitse politie ingeroepen.

7. Bij de woning van verzoeker aangekomen om 13.45 uur reageerde verzoeker boos bij het zien van zoveel mankracht. Uiteindelijk liet hij de vrouwelijke ambtenaar, waarmee verzoeker ook eerder contact had gehad, binnen om met hem te praten. De overige vijf

ambtenaren bleven voor de woning wachten. Ook de Duitse politie arriveerde met twee eenheden politie, dat wil zeggen vier ambtenaren. Ook twee van hen spraken met verzoeker in de woning. Het gesprek verliep verder rustig. Ook de kinderen waren rustig. Telefonisch werd overleg gevoerd met verzoekers echtgenote. De betrokken ambtenaar reed daarna samen met een van de Duitse agenten naar de echtgenote van verzoeker, die bij een vriendin verbleef. De situatie werd met haar besproken en zij stemde er uiteindelijk mee in dat verzoeker met de twee kinderen zou afreizen naar Nederland. Na nog gesproken te hebben met twee ter zake deskundige collegae gaf de Duitse politie verzoeker toestemming te vertrekken. Om 15.30 uur verlieten de ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee de oprit van de woning van verzoeker en gingen zij terug naar de Brigade Seedorf. Verzoeker is kort daarop met de kinderen per gehuurde auto naar Nederland gegaan. Voor zijn vertrek naar Bosnië bracht verzoeker de kinderen op de afgesproken tijd terug bij zijn echtgenote.

8. Verzoeker klaagt erover dat er onvoldoende aanleiding was om op 27 november 2003 met zes functionarissen van de Koninklijke Marechaussee aan de deur te komen in het kader van een conflict tussen hem en zijn echtgenote.

9. De minister van Defensie liet de Nationale ombudsman in zijn reactie op de klacht bij brief van 19 oktober 2004 weten de klacht ongegrond te achten. Hij verwees daarbij naar de reactie van de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee van 26 april 2004 op de klacht van verzoeker. Deze had daarin onder meer laten weten:

"Wanneer melding wordt gemaakt van het vermoeden dat iemand het leven van zichzelf of dat van anderen in gevaar zal brengen dient de Koninklijke Marechaussee hier serieus op in te gaan. De betreffende situatie werd als zeer ernstig en bedreigend opgevat. Er waren immers kinderen bij betrokken. Bovendien leverde de voorgeschiedenis - de aangifte van bedreiging en mishandeling, uw, door de ambtenaren geconstateerde, emotionele instabiele en agressieve houding en de door u geuite bedreigingen - en de feitelijkheden van de 27ste november 2003, aanleiding de door uw vrouw geuite vrees zeer serieus te nemen. Dit rechtvaardigt dan ook zowel het optreden op zichzelf, als het grote aantal hierbij ingezette ambtenaren. Welke indruk het een en ander op uw woonomgeving zou kunnen maken, was op dat moment van ondergeschikt belang. Het door u achteraf aangevoerde feit dat het u achteraf toch werd toegestaan naar Nederland te reizen, doet niet af aan de rechtmatigheid van de door de Koninklijke Marechaussee ondernomen actie."

II. Beoordeling

10. Opsporingsambtenaren van de Koninklijke Marechaussee zijn ook in Duitsland bevoegd strafrechtelijk op te treden tegen Nederlandse militairen die zich aan strafbare feiten schuldig maken (zie Achtergrond, onder 1. en 2.). Het NATO-Statusverdrag en de daaruit voortvloeiende Aanvullende Overeenkomst laten het optreden van de Koninklijke

Marechaussee als opsporingsambtenaar slechts toe op een kamp, inrichting of gebouw dat bij de Krijgsmacht in gebruik is. Daarbuiten is het niet mogelijk tegen de wil van de bewoner een woning te betreden. Hiervoor geldt het Duitse huisrecht. Voor de betreding van een woning tegen de wil van de bewoner, dient gebruik te worden gemaakt van de inzet en de mogelijkheden van de Duitse politie (zie Achtergrond, onder 3.).

Naast de normale politietaken die de Koninklijke Marechaussee in Duitsland uitoefent ten behoeve van de strijdkrachten behandelt zij ook hulpverzoeken in verband met de problemen vanuit de privé-sfeer van militairen, zo is uit het antwoord van de minister gebleken.

11. Op 27 november 2003 ging de Koninklijke Marechaussee naar de woning van verzoeker om hem te bewegen zijn kinderen niet mee te nemen naar Nederland en om verdere escalatie te voorkomen. Bij dit optreden waren drie eenheden, dat wil zeggen zes ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee betrokken. Omdat mogelijk het huisrecht zou moeten worden geschonden was de Duitse politie gevraagd eveneens aanwezig te zijn. Deze arriveerde drie kwartier later met twee teams. De Koninklijke Marechaussee was in deze situatie bevoegd om op te treden omdat het hier een hulpverzoek betrof van een familielid van een militair en het bemiddelen valt onder haar normale politietaken. In geval van escalatie in de zin dat verzoeker zijn kinderen geweld aan zou doen was de Koninklijke Marechaussee als ieder ander bevoegd in te grijpen.

12. Het evenredigheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen voor het bereiken van een doel een middel aanwenden dat voor de betrokkenen niet onnodig bezwarend is en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel. Dit impliceert dat in geval van crisisinterventie het bestuursorgaan meer discretionaire ruimte heeft dan in geval van een reguliere situatie.

13. Het optreden van de Koninklijke Marechaussee op 27 november 2003 moet worden geplaatst tegen de eerdere gebeurtenissen. Verzoeker had zich schuldig gemaakt aan fysiek geweld en het uiten van bedreigingen. Bovendien was hij die ochtend na de echtelijke ruzie zeer geëmotioneerd geweest in het gesprek op de brigade. Hij had daarna de auto van zijn echtgenote meegenomen en onklaar gemaakt. Eerder had hij zijn vrouw laten weten zich van kant te zullen maken als zij van hem wilde scheiden. Hij kwam daarbij van een zware missie uit Bosnië. Bovendien had hij de kinderen tegen de wil van de moeder opgehaald. Al met al een situatie waarbij de veiligheid van de kinderen niet gegarandeerd was en er alle reden was de vrees van de echtgenote dat verzoeker zichzelf en/of zij kinderen iets aan zou doen, zeer serieus te nemen.

14. Gezien de context en gezien de acute noodzaak tot optreden kan niet anders worden vastgesteld dan dat de Koninklijke Marechaussee de juiste voorzorgs- en veiligheidsmaatregelen heeft genomen. De Koninklijke Marechaussee is zoveel mogelijk deëscalerend en oplossingsgericht opgetreden. Van onevenredigheid van het aantal personen dat door de Koninklijke Marechaussee daarbij is ingezet is niet gebleken. De

inzet van twee ambtenaren per betrokken persoon in een situatie waarbij de veiligheid van kinderen mogelijk in het geding is, is niet buiten proportie. Weliswaar is ook de Duitse politie met vier man gekomen, doch deze kwam drie kwartier later. Gezien de uitgebreidere bevoegdheid van de Duitse politie was hun aanwezigheid ook van belang. Achteraf is gebleken dat alles rustig is verlopen en dat verzoekers echtgenote na uitgebreid overleg alsnog kon instemmen met het meegeven van de kinderen aan verzoeker. Dit rechtvaardigt echter niet de stelling van verzoeker dat het hele optreden daarmee buitenproportioneel was. De afloop was tevoren niet duidelijk. Hooguit had na verloop van tijd duidelijk kunnen zijn dat de onderhandelingen rustig verliepen en hadden zich een aantal ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee kunnen terugtrekken. Al met al is maar één van de betrokken ambtenaren de woning daadwerkelijk binnengegaan.

Van schending van het evenredigheidsvereiste was geen sprake.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

B. Ten aanzien van het horen

I. Bevindingen

1. Verzoeker diende op 4 januari 2004 een klacht in bij de Koninklijke Marechaussee. Bij brief van 26 april 2004 reageerde de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee op de klacht en verklaarde deze ongegrond.
2. Verzoeker klaagt erover dat de Koninklijke Marechaussee hem niet heeft gehoord tijdens de behandeling van zijn klacht.
3. De minister van Defensie ging in zijn reactie van 19 oktober 2004 aan de Nationale ombudsman niet in op dit onderdeel van de klacht.

II. Beoordeling

4. Het vereiste van hoor en wederhoor houdt in dat bestuursorganen bij de voorbereiding van een handeling of beslissing betrokkenen in staat stellen te worden gehoord. Dit impliceert dat een klager in het kader van een klachtprocedure in de gelegenheid moet worden gesteld te worden gehoord.
5. In een aantal gevallen hoeft de klager niet worden gehoord. Er bestaan twee uitzonderingen op de hoorplicht (zie Achtergrond, onder 4.) namelijk wanneer er sprake is van kennelijk ongegrondheid van de klacht en indien de klager verklaart geen gebruik te willen maken van zijn hoorrecht.

Een klacht is kennelijk ongegrond wanneer uit het klaagschrift zelf aanstonds blijkt dat de klachten van de indiener van het klaagschrift ongegrond zijn en er redelijkerwijs geen

twijfel mogelijk is over die conclusie.

6. In dit geval heeft de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee de klacht op 26 april 2004 afgehandeld zonder verzoeker in de gelegenheid te stellen op de klacht te worden gehoord, terwijl zich geen van de redenen om het horen achterwege te laten had voorgedaan. Door de klacht zo af te doen heeft de Bevelhebber gehandeld in strijd met het vereiste van hoor en wederhoor.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van Koninklijke Marechaussee te Seedorf, is:

- niet gegrond wat betreft het optreden van de Koninklijke Marechaussee op 27 november 2003 te Z;
- gegrond wat betreft het niet horen, wegens schending van het vereiste van hoor en wederhoor.

Onderzoek

Op 1 mei 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer X te Y, met een klacht over een gedraging van Koninklijke Marechaussee te Seedorf (Duitsland).

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de minister van Defensie, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de minister van Defensie verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Tijdens het onderzoek kregen de Koninklijke Marechaussee en verzoeker de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De minister van Defensie deelde mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen.

De reactie van verzoeker gaf aanleiding het verslag op een enkel punt te wijzigen.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Informatieoverzicht:

Het verzoekschrift van 1 mei 2004 met bijlagen;

De klachtafhandelingsbrief van de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee van 26 april 2004 met bijlagen;

De reactie van de minister van Defensie van 19 oktober 2004 met bijlagen;

De reactie van verzoeker op de brief van de minister van 19 oktober 2004 van 11 november 2004.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Wetboek van Strafvordering

Artikel 141

"Met de opsporing van strafbare feiten zijn belast:

- a. de officieren van justitie;
- b. de ambtenaren van politie, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onder a en c, en tweede lid van de Politiewet 1993.
- c. voor de door Onze Minister van Justitie in overeenstemming met Onze Minister van Defensie te bepalen gevallen: de officieren en onderofficieren van de Koninklijke Marechaussee en de door Onze voornoemde Ministers aangewezen andere militairen van dat wapen."

Artikel 142

"1. Met de opsporing van strafbare feiten zijn als buitengewoon opsporingsambtenaar belast:

- a. de personen aan wie door Onze Minister van Justitie, onderscheidenlijk het College van procureurs-generaal een akte van opsporingsbevoegdheid is verleend;

b. de meerderjarige personen, behorend tot door Onze Minister van Justitie aangewezen categorieën of eenheden;

c. de personen die bij bijzondere wetten met de opsporing van de daarin bedoelde strafbare feiten worden belast, of die bij verordeningen zijn belast met het toezicht op de naleving daarvan, een en ander voor zover het die feiten betreft en de personen zijn beëdigd.

2. De opsporingsbevoegdheid strekt zich uit tot de in de akte of aanwijzing aangeduide strafbare feiten; de akte of aanwijzing kan bepalen dat de opsporingsbevoegdheid alle strafbare feiten omvat.

3. Onze Minister van Justitie kan bepalen dat voor door hem aan te wijzen categorieën of eenheden van de in het eerste lid, onder c, genoemde buitengewone opsporingsambtenaren, de opsporingsbevoegdheid zich mede uitstrekt over andere strafbare feiten; het tweede lid is van overeenkomstige toepassing.

4. Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gegeven omtrent de verlening van de akte en het doen van de aanwijzing, het grondgebied waarvoor de opsporingsbevoegdheid geldt, de beëdiging en de instructie van de buitengewoon opsporingsambtenaren, het toezicht waaraan zij zijn onderworpen en de wijze waarop Onze Minister van Justitie de opsporingsbevoegdheid van afzonderlijke personen kan beëindigen. Voorts kunnen regels worden gegeven over de eisen van bekwaamheid en betrouwbaarheid waaraan zij moeten voldoen.

5. Van een besluit als bedoeld in het eerste lid, onder b, of derde lid, wordt mededeling gedaan door plaatsing in de Staatscourant."

2. Wet militaire strafrechtspraak

Artikel 61

"1. Buiten het Koninkrijk kunnen opsporingsambtenaren de bevoegdheden uitoefenen welke aan hen zijn toegekend bij enige bepaling van een andere wet dan deze of het Wetboek van Strafvordering, indien dat bij algemene maatregel van Rijksbestuur is bepaald.

2. Artikel 59 is van overeenkomstige toepassing."

Artikel 62

"Buiten het Koninkrijk kunnen bevoegdheden inzake opsporing, vervolging en berechting van strafbare feiten en tenuitvoerlegging van vonnissen slechts worden uitgeoefend voor zover het volkenrecht dit toelaat."

3. Het Duitse huisrecht

Het Duitse huisrecht houdt in dat het betreden van een woning tegen de wil van de bewoner niet is toegestaan. Dit is de beperking die ook op grond van het volkenrecht is vastgelegd (NAVO-statusverdrag (Trb. 1953, 10) en met betrekking tot de Bondsrepubliek Duitsland bovendien ingevolge de Aanvullende Overeenkomst bij het NAVO-statusverdrag (Trb. 1961, 11) daarop). Voor de Koninklijke Marechaussee betekent dit dat voor betreding van een woning tegen de wil van de bewoner gebruik moet worden gemaakt van de mogelijkheden van de Duitse politie.

Het NATO-statusverdrag en de daaruit voortvloeiende Aanvullende Overeenkomst laten het optreden van de Koninklijke Marechaussee als opsporingsambtenaar slechts toe op een kamp, inrichting of gebouw dat bij de Krijgsmacht in gebruik is.

4. Algemene wet bestuursrecht

Artikel 9:10

“1. Het bestuursorgaan stelt de klager en degene op wiens gedraging de klacht betrekking heeft, in de gelegenheid te worden gehoord.

2. Van het horen van klager kan worde afgezien indien de klacht kennelijk ongegrond is dan wel indien de klager heeft verklaard geen gebruik te willen maken van het recht te worden gehoord.

3. Van het horen wordt een verslag gemaakt.”